

ظرفیت های دین اسلام در نظام سازی فرهنگی

راضیه علی آبادی

چکیده

یکی از دل مشغولی های اساسی کارگزاران فرهنگی در زمان حاضر نظم بخشی به فرهنگ درون جامعه است. الگو پذیری از ظرفیت های اسلام برای نظام سازی فرهنگی جوامع اسلامی حائز اهمیت است. برای نیل به این هدف لازم است ابعاد فرهنگی روزگار رسول خدا صلوات الله علیه بررسی گردد، نقاط ضعف فرهنگی اجتماع امروز مورد ارزیابی قرار گیرد و الگوهای جدید از آن روزگار برای رفع نیاز امروز ما استخراج شود. از نگاه دینی فرهنگ در ساخت تمدن یک کشور اهمیت بسیار دارد و مسایل معنوی نسبت به مسایل مادی از جایگاه بالاتری برخوردار است. برای ایجاد یک آرمان شهر اسلامی نیاز به انسان هایی الهی است، انسان هایی که جسم و روح آن ها تربیت شده باشد و انسان خود آگاه، جایگاه خلیفه اللهی خود را می یابد و در آن مسیر گام برمی دارد.

روش کار در این نوشتار به صورت توصیفی-تحلیلی و توسعه ای استو با بهره گیری از منابع صدر اسلام و به صورت کتابخانه ای انجام می شود.

در فصل دوم به مباحث فرهنگی عصر رسول مکرم اسلام صلوات الله علیه و ائمه اطهار علیهم السلام پرداخته شده است. در فصل سوم ظرفیت های موجود در اسلام و رسانه ها با هم مقایسه می شود. همچنین آسیب های تبلیغات دینی، روابط دین و رسانه و نحوه استفاده از ابزار آلات دینی در رسانه ها مورد توجه است. در فصل آخر به بیان ظرفیت های فرهنگی موجود در زمینه تولیدات علمی، نظام آموزشی، فکری و هویتی پرداخته شده است.

آنچه حائز اهمیت است آن است که بشر از ابتدای خلقت توسط خداوند متعال با یک برنامه ریزی مدون و دقیق آفریده شده است. بنابراین یکی از رسالتهای مهم انبیا اهداف فرهنگی آنان است که به صورت دقیق توسط آنان به مرحله اجرا رسیده است. در زمان رسالت رسول الله صلوات الله علیه نیز این هدف به نحو شایسته دنبال شده است و ائمه علیهم السلام نیز در تمام ابعاد، نکات لازم را متذکر شده اند که شایسته است امروزه مورد توجه باشند.

کلمات کلیدی: فرهنگ، تمدن، نظام سازی، ظرفیت معنوی، تمدن سازی

Abstract

One of the major concerns of cultural administration at the present time is to regulate the culture within society. Modeling from the capacities of Islam is important for the cultural regulation of Islamic societies. In order to achieve this goal, it is necessary to examine the cultural dimensions of the time of the Messenger of Allah, peace be upon him, to examine the cultural weaknesses of the present community and to extract new models from those days to meet our present needs. From the religious point of view, culture is important in building a country's civilization, and the spiritual issues possess a higher status in comparison to material ones. To create an ideal Islamic city, divine people are needed; those whose bodies and souls have been trained, and the self-conscious man finds his own status as the God's caliphate and moves along that path. The methodology used in this thesis is a descriptive-analytical and a developmental one, using the resources of early Islam and of the library. The second chapter focuses on the cultural issues of the age of the Holy Prophet of Islam, and the infallible Imams peace be upon them. In the third chapter, the available capacities in Islam and the media are compared. Also, the shortcomings of religious propaganda, the relations between the religion and media, and the method of using religious tools in the media are taken into consideration. In the last chapter, the cultural capabilities relating to the scientific productions, and the educational, intellectual and identity-related systems are discussed. What is important is that mankind has been created with a systematic and accurate planning by Almighty Allah from the beginning of creation. Thus, cultural goals are among the important missions of the prophets, which have been implemented precisely by them. At the time of the prophecy of the Prophet of Islam, peace and blessings of Allah be upon Him, this purpose has been well followed, and the Imams, peace be upon them, have pointed out the necessary matters in all respects, that deserve to be considered today.

Keywords: culture, civilization, systematization, spiritual capacity, civilization making.

المختص

من المواجهات الهامة لسلطات الثقافة في العصر الراهن هو تنظيم الثقافة في المجتمع. فالتأسي بالمبادئ والأصول الإسلامية في التنظيم الثقافي للمجتمعات الإسلامية تحظى بأهمية خاصة. فلتحقيق هذا الهدف الرئيسي، نحاول أن ندرس، من خلال المنهج الوصفي والتحليلي وبالاعتماد على كتب صدر الإسلام، الأبعاد الثقافية في عصر زمن رسول الله ﷺ وأن نتطرق إلى نقاط الضعف التي تتسم بها الثقافة في مجتمعنا هذا وأن نستفيد من مبادئ ثقافة المجتمع النبوي وأصولها لسد احتياجاتنا. فمن المنظر الديني، أن الثقافة لها أهمية خاصة في بناء الحضارة وأن الأسباب المعنوية أهم من الأسباب المادية. فبناء المدينة الفاضلة الإسلامية قبل كل شيء، نحن بحاجة ماسة إلى الأشخاص الذين قد ربوا أرواحهم وأجسامهم تربية إسلامية واعتبروا أنفسهم خليفة الله في الأرض وألزموا أنفسهم بالقيام بالضوابط والأصول الدينية. وأما في الفصل الثاني، فتعرض للميزات الثقافية لعصر رسول الله ﷺ وكذلك الأئمة المعصومين عليهم السلام، وفي الفصل الثالث نقوم بالموازنة بين الدين الإسلامي ووسائل الإعلام من حيث قدرتهما، وكذلك نتطرق إلى إشكاليات التبليغ الديني والعلاقة بين الدين ووسائل الإعلام وكيفية توظيف الوسائل الدينية في وسائل الإعلام، وفي الفصل الأخير نكشف اللثام عن القدرات الثقافية في مجال الإنتاجات العلمية والنظام التعليمي والفكري. وما يجدر بالإشارة هنا أن الله سبحانه وتعالى لم يخلق الإنسان عبثاً بل خلقه لحكمة وهدف، فلذلك كان الأنبياء والرسل يتبعون كلهم أغراضاً وأهدافاً ثقافية خاصة مما تجلّى بشكل واضح في رسالة خاتم الأنبياء ﷺ والأئمة المعصومين عليهم السلام، فينبغي أن نستقصي هذه الأهداف والأغراض ونسبر أغوارها لتوظيفها في مجتمعنا الحالي قدر المستطاع.

الكلمات المفتاحية: الثقافة، الحضارة، التنظيم، القدرات المعنوية، بناء الحضارة